

Comunicació a la Acadèmia de Jurisprudència i legislació de Catalunya

“Els principis processals en les actuacions arbitrals”

Maria Eugènia Alegret Burgués

Magistrada i Acadèmica de número

Barcelona 5 de febrer de 2019

Sumari: Els principis processals en les actuacions arbitrals: 1. Inaplicació de la LEC 1/2000 en les actuacions arbitrals; 2. Principis de contradicció, igualtat i defensa; 3. Principis a què ha de subjectar-se el laude; 4. Article 24 del CE i actuacions arbitrals; 5. Principis que no resulten aplicables en el procediment arbitral; 6. Conclusions

1. Inaplicació de la LEC 1/2000 en les actuacions arbitrals

Inicialment ha de recordar-se ja que la Llei d'arbitratge 60/2003, de 23 de desembre (LA) no remet a la Llei d'enjudiciament civil 1/2000 (Llei d'enjudiciament civil) per regular les actuacions arbitrals entenent com a tals la successió d'actes que duu a terme l'àrbitre amb les parts abans de pronunciar el laude.

Fins i tot la LA evita d'anomenar el títol V *procediment* o *procés*, i titula la regulació sota la rúbrica “*De la substanciació de les actuacions arbitrals*”.

No resulta la LEC 1/2000 aplicable a l'arbitratge de forma directa, ni tampoc subsidiària, ja que l'article 4 de la LEC es refereix a altres ordres jurisdiccionals.

Tal com indica l'exposició de motius de la LA, la Llei d'arbitratge parteix també del principi d'autonomia de la voluntat en aquesta matèria, i estableix com a únics límits a l'actuació dels àrbitres el dret de defensa de les parts i el principi d'igualtat, que s'erigeixen en valors fonamentals de l'arbitratge.

Garantit el respecte a aquestes normes bàsiques, les regles que sobre el procediment arbitral s'estableixen són dispositives i resulten, per tant, aplicables només si les parts no han acordat res directament o per la seva acceptació d'un arbitratge institucional o d'un reglament arbitral.

L'article 25 de la LA, en el número 1 diu a aquest efecte que:

“1. D'acord amb el que disposa l'article anterior, les parts poden convenir lliurement el procediment al qual s'han d'ajustar els àrbitres en les seves actuacions.

2. Si no hi ha acord, els àrbitres poden dirigir, amb subjecció al que disposa aquesta Llei, l'arbitratge de la manera que considerin apropiat. Aquesta potestat dels àrbitres comprèn la de decidir sobre admissibilitat, la pertinència i la utilitat de les proves, sobre la seva pràctica, fins i tot d'ofici, i sobre la seva valoració.”

D'altra banda, la funció de la demanda i de la contestació a què es refereix l'article 29, diu l'EM de la llei, no és sinó la d'il·lustrar els àrbitres sobre l'objecte de la controvèrsia, sens perjudici d'al·legacions ulteriors.

El procediment arbitral, fins i tot si no hi ha acord de les parts, es configura amb gran flexibilitat, d'acord amb les exigències de la institució. En suma, la LA regula uns tràmits mínims, l'esquema procedimental és molt menys rígid que el desenvolupat en les lleis processals que es caracteritza per la seva imperativitat per als jutges i pel principi de preclusió, que no opera de la mateixa manera en l'arbitratge.

La potestat dels àrbitres comprèn la de decidir sobre admissibilitat, pertinència i utilitat de les proves, sobre la seva pràctica, fins i tot d'ofici, i sobre la seva valoració.

La llei tampoc no estableix pròpiament requisits de forma i contingut dels escrits d'al·legacions de les parts.

El procediment pot portar-se així en forma principalment oral o escrita, concentrada en una o diverses audiències, amb al·legacions i mitjans de prova a cadascuna, segons els tràmits pactats o segons el que estableix el reglament de la institució que ho administra, pot existir interrogatori de la part pròpia a

més de la contrària, preguntes i repreguntes immediates, etc.; el còmput per a la presentació d'escrits, si no es pacta una altra cosa, serà el civil i no pas el processal, que exclou els dies inhàbils, possibilitats d'impugnació de les decisions de l'àrbitre en forma immediata o per escrit, etc.

Com després ja veurem, no són aplicables els preceptes de la LEC en matèria d'aclariment o correcció del laude ja que la regulació pròpia de la LA tendeix que sigui l'àrbitre mateix qui corregeixi en la mesura del que sigui possible les actuacions irregulars per tal d'evitar una eventual anul·lació del laude, la qual – no ens n'oblidem— no comporta una retroacció de les actuacions per a la seva esmena, sinó la necessitat de sotmetre's les parts a un nou procediment arbitral.

Tal com diu l'STSJC de 27.7.2015, l'àrbitre pot donar al procediment arbitral el curs que estimi pertinent sempre que es respectin els principis bàsics de l'article 24 de la LA, que actuen en bona mesura com alguns dels drets reconeguts a l' empara de l'art. 24 de la CE.

2. Principis d'igualtat, audiència, defensa i contradicció

Segons l'article 24.1 de la LA sota la rúbrica: *Principis d'igualtat, audiència i contradicció*, s'han de tractar les parts amb igualtat i donar-se a cadascuna d'elles oportunitat suficient de fer valer els seus drets.

Així, són tres els principis que es deriven d'aquesta norma:

a) Principi d'igualtat. Les actuacions arbitral han d'estar presidides pel respecte al principi d'igualtat, cosa que és tant com dir que l'àrbitre ha d'actuar amb neutralitat respecte de les parts, amb desinterès pel que fa al *thema decidendi*, i amb independència, amb absència de vincles de subjecció que puguin posar en qüestió fundadament la seva objectivitat. Ha de vetllar perquè les parts puguin desplegar els mateixos mitjans de defensa mantenint una posició equivalent durant les actuacions, oferint a ambdues les mateixes oportunitats o el mateix tracte en el moment d'al·legar i provar;

b) Principi d'audiència i defensa. El procediment arbitral ha de propiciar la compareixença de les parts (verificant la correcció de les citacions i

comunicacions per qualsevol mitjà de comunicació ordinari o telemàtic amb constància als efectes de prova en especial de la primera comunicació, la que posen en coneixement l'existència del procés, indagant en forma raonable tots els possibles domicilis si no se'l troba en el facilitat per la part instant) i el principi de defensa que ha de permetre les parts defensar en forma efectiva els seus interessos, presentant les al·legacions i mitjans de prova que estimin necessàries, encara que el principi de postulació no és exigit a l'article 30.2 de la LA.

c) **Principi contradictori.** Exigeix que les parts puguin actuar en forma contradictòria, cosa que implica que hagin de conèixer les al·legacions de la part contrària i els seus mitjans de defensa. Ambdues coses han de poder ser qüestionades a través de contraal·legacions i d'altres mitjans de prova que puguin contrarestar les del contrari, tot això amb el límit del principi de bona fe i, en matèria d'al·legacions, del que disposa l'article 29.2. [“Llevat que hi hagi un acord en contra de les parts, qualsevol d'aquestes pot modificar o ampliar la seva demanda o contestació durant el curs de les actuacions arbitral, llevat que els àrbitres ho considerin improcedent per raó de la demora amb què s'hagi fet.”], de manera que s'evitin les maniobres dilatòries.

Conseqüències de l'incompliment d'aquests principis

Els estableix amb claredat l'article 41.1 lletres, b), d) i f) de la LA quan diu que són causes d'anul·lació del laude:

b) Que no se li ha notificat degudament la designació d'un àrbitre o de les actuacions arbitral o no hapogut, per qualsevol altra raó, fer valer els seus drets.

d) Que la designació dels àrbitres o el procediment arbitral no s'han ajustat a l'acord entre les parts, llevat que aquest acord fos contrari a una norma imperativa d'aquesta Llei, o, a falta de l'esmentat acord, que no s'han ajustat a aquesta Llei.

f) Que el laude és contrari a l'ordre públic, ja que des del punt de vista de l'ordre públic processal, ha d'entendre's compreses totes aquelles infraccions greus

que atemptin contra els principis abans exposats i que causin efectiva indefensió a qualsevol de les parts.

Amb tot, per poder disposar la nul·litat del laude no n'hi ha prou amb qualsevol infracció de normes procedimentals. La infracció ha de ser greu i haver causat indefensió material o real.

Així ens hem pronunciat en diverses sentències. *Ad exemplum* STJC de 40/2013, de 6 de juny, en què vam dir que “*no toda irregularidad procedimental es susceptible de invalidar el laudo ya que: a) debe haber sido denunciada en el propio procedimiento arbitral, si fuese posible y b) debe causar efectiva indefensión material.*”

En d'altres, per contra, l'STSJC de 16 de juny de 2014, vam anul·lar el laude precisament per no haver-se respectat el principi d'igualtat i contradicció. Així, vam dir que malgrat la gran flexibilitat i l'absència de formalitats especials que es predica del procediment arbitral, s'exigeix també l'observança d'uns tràmits mínims sostrets tant a l'autonomia de les parts com dels àrbitres amb respecte als principis d'audiència, contradicció i igualtat. El tribunal arbitral no va respectar el principi de contradicció i d'igualtat d'armes entre les parts quan va ometre el trasllat de l'escrit presentat per una de les parts amb què aportava nova documentació i, per tant, nova prova, a l'altra part de manera que impedia que pogués fer alegacions o contraproves.

En el mateix sentit l'STSJ de Madrid de 26.4.2017.

3. Principis a què ha de subjectar-se el laude

Pel que fa al laude pròpiament dit, són principis que han de ser obligatòriament respectats, el de congruència i el de motivació.

En el procediment arbitral el principi de congruència pot examinar-se des de diferents perspectives.

En sentit ampli són tres els criteris de la correlació:

- 1) La correlació del procés arbitral amb el conveni arbitral

El conveni arbitral és el que determina en abstracte l'objecte de l'ulterior procediment arbitral atès que les parts no poden excloure la jurisdicció amb caràcter absolut, ja que això suposaria una renúncia a la jurisdicció, inadmissible *a priori* i amb caràcter general. L'objecte ha de delimitar-se en funció d'una determinada relació jurídica encara que ho pugui ser en tota la seva amplitud. Així es dedueix de l'article 9 de la LA.

- 2) Correlació entre les actuacions de les parts i la conducta de l'àrbitre en el procés.
- 3) Correlació entre el laude i les pretensions ja concretades de les parts.

És aquesta última la que afectaria el principi de congruència.

L'EM de la LA destaca que:

“Aquí no entren en joc les regles pròpies dels processos judicials quant a requisits de demanda i contestació, documents que s’han d’adjuntar o preclusió.”

A partir d'aquests principis es configura l'article 29 de la LA, que en el número 2 diu que *“llevat que hi hagi un acord en contra de les parts, qualsevol d'aquestes pot modificar o ampliar la seva demanda o contestació durant el curs de les actuacions arbitrals, llevat que els àrbitres ho considerin improcedent per raó de la demora amb què s’hagi fet.”*

La demanda explicarà els fets que serveixin per identificar la pretensió actuada. Els fets han de ser coherents amb la relació jurídica objecte del conveni arbitral i que hagi resultat controvertida, ja que la congruència tant pot entendre's teòricament com la necessària correlació entre les facultats de resolució que es van reconèixer a l'àrbitre en el conveni arbitral com pel que fa a les concretes pretensions actuades en el procediment una vegada sorgit el conflicte, encara que el primer supòsit és més propi de la inarbitrabilitat que pot ser perquè la matèria no sigui disponible o bé perquè no hagi estat realment disposada per les parts en el conveni arbitral.

La contestació contindrà les excepcions que el demandat desitgi oposar, així com la reconvenió que pretengui realitzar i sigui admissible.

Tanmateix, a diferència del procés judicial, les parts poden fixar els terminis o termes en què poden ser realitzades al·legacions i, si no hi ha pacte sobre això, qualsevol d'elles pot modificar o ampliar la seva demanda o contestació durant el curs de les actuacions arbitrals llevat que els àrbitres ho considerin improcedent per raó de la demora amb què s'haguessin fet.

En el procés judicial la *causa petendi* no pot ser alterada perquè així ho imposa l'article 412 de la LEC. La introducció de nous fets en el procés, que faculta l'article 286, queda circumscrita en el procés judicial a l'existència de nous fets que donin suport, integrin o complementin els ja adduïts en el procés amb la mateixa *causa petendi* però no poden servir per alterar l'objecte del procés sumant o substituint l'anterior pel nou.

Aquesta opció del legislador per raons, sens dubte, d'economia processal i escurçament dels processos, no és acollida en la mateixa forma en el procediment arbitral, que permet, com ja hem vist, excepte acord en contra de les parts, que qualsevol d'elles pugui modificar o ampliar la seva demanda o contestació durant el curs de les actuacions arbitrals, llevat que els àrbitres ho considerin improcedent per raó de la demora amb què s'hagués fet.

Això permet que en el procediment arbitral les parts vagin guardant algunes cartes que només posaran en joc en funció del desenvolupament del procés. Tanmateix aquesta activitat té dos límits:

- a) Que l'àrbitre la impedeixi perquè estimi que produirà demora en la resolució de la controvèrsia, cosa que de fet passarà si es pretén una variació substancial del procés, i
- b) Que respecti el principi de contradicció i igualtat d'oportunitats entre les parts.

D'aquesta manera, el principi de congruència que ha de mantenir el laude pel que fa al que han pretès les parts resulta més complex en el procediment arbitral perquè la configuració objectiva del procés és progressiva i haurà de deduir-se de les últimes al·legacions o peticions realitzades per les parts i sotmeses a contradicció.

En sentit estricte l'àrbitre no pot resoldre sobre qüestions no sotmeses a la seva decisió per les parts. Aquest principi no és a la LA formulat en sentit positiu com en l'article 218 de la LEC, sinó que la seva contradicció és motiu o causa d'impugnació judicial del laude.

Una altra diferència entre la Llei d'arbitratge i la LEC és el tractament diferent legal dels excessos o extralimitacions del laude en relació amb els de la sentència.

L'article 215 de la LEC faculta el jutge ordinari a corregir la incongruència omissiva però no li permet que resolgui per si mateix la incongruència *extra petita*.

Normalment això haurà de fer-se en virtut del recurs que escaigui contra la sentència, ja que és la forma normal de reparar els defectes processals greus de conformitat amb el que estableix l'article 227.1 de la LEC. Si la sentència fos ja ferma, com seria la dictada per un tribunal superior, llavors escauria interposar un incident de nul·litat d'actuacions per vulneració de principis constitucionals segons l'article 228 de la LEC.

Precisament com que el laude es dicta en un procés d'instància única, vol donar-se l'oportunitat a l'àrbitre de reparar per si mateix l'extralimitació del laude, donant-li competència perquè elimini els pronunciaments que no va haver d'emetre, bé perquè no van poder ser objecte d'arbitratge, bé perquè no va ser sotmès per les parts a la seva decisió.

És per això que la LA permet en l'article 39 que l'àrbitre mateix posi remei a:

a) la falta d'exhaustivitat del laude per haver deixat de pronunciar-se sobre alguna de les pretensions de les parts, també coneguda com a incongruència omissiva;

b) la incongruència *extra petita* o extralimitació del laude per haver resolt sobre qüestions no plantejades per les parts o no susceptibles d'arbitratge.

En el primer cas completarà el laude amb el degut pronunciament omès; en el segon deixarà sense efecte els pronunciaments relatius a les qüestions excedides i es mantindrà la resta sempre que puguin separar-se de les altres.

El segon requisit que exigeix la LA és el de la motivació.

Segons l'article 37 de la LA, *“El laude sempre ha de ser motivat, llevat que es tracti d'un laude pronunciat en els termes convinguts per les parts”*. Es tracta d'una norma no dispositiva sinó imperativa que ha de complir-se tant en el laude de dret com en el d'equitat.

L'àrbitre o si s'escau la institució administradora de l'arbitratge no exerceixen, *stricto sensu*, la funció jurisdiccional, però sí una funció pública de resolució de conflictes tutelada per la Llei: la funció de laudar és d'interès públic perquè subvé al mateix fi i té la mateixa força que les decisions dictades en l'acompliment de la funció jurisdiccional. A això es refereix el Tribunal Constitucional, i amb ell la generalitat de la jurisprudència i de la doctrina, quan qualifica l'arbitratge d'"equivalent jurisdiccional".

Tradicionalment s'ha dit respecte de les sentències judicials que l'exigència de motivació compleix diverses finalitats: d'una banda, exterioritzar les reflexions racionals que han conduït a la decisió, potenciant la seguretat jurídica, permetent a les parts en el procés conèixer i convèncer-se de la correcció i justícia de la decisió, evitant l'arbitrarietat i, d'una altra, garantir la possibilitat de control de la resolució pels tribunals superiors mitjançant els recursos que escaiguin, inclòs l'empara.

Encara que aquesta última finalitat no tingui cabuda en el procediment arbitral en la mesura que el laude no és susceptible de recurs d'empara i tampoc no escau una revisió per part dels tribunals pel que fa al fons de l'assumpte en tractar-se d'un procés d'instància única, sempre quedarien les altres abans esmentats.

D'aquesta manera s'incompliria el deure de motivació quan el laude:

- a) no contingués cap motivació;
- b) l'efectuada fos insuficient mitjançant apreciacions genèriques estereotipades, sense atendre al cas concret, i

c) en els supòsits en què la motivació fos aparent i confusa o incoherent de manera que, en realitat, no es poguessin conèixer les raons de la decisió adoptada.

A aquest efecte poden ser consultades les STSJ de Madrid de 12.4.2018 o STSJC de 20.11.2017.

Conseqüències de l'incompliment d'aquests principis

Si no es respecten aquests principis el laude pot ser anul·lat en virtut del que disposa l'article 41.1 de la LA, segons el qual escau estimar l'acció de nul·litat del laude quan:

c) els àrbitres hagin resolt sobre qüestions no sotmeses a la seva decisió;

f) Que el laude és contrari a l'ordre públic en el seu vessant processal ja que la motivació és una norma imperativa de la LA de la qual no pot prescindir-se.

En concret, pel que fa a la incongruència, la LA distingeix aquesta causa de la causa d'inarbitrabilitat establerta en la lletra e) de l'article 41.1 [“Que els àrbitres han resolt sobre qüestions no susceptibles d'arbitratge”], cosa que no passava en l'article 45 de la Llei de 1988, en què ambdues causes es regulaven conjuntament.

La llei es remet, per tant, a la regulació específica de l'article 29 LA, per la qual cosa, per determinar si existeix o no existeix incongruència, caldrà atendre també a l'eventual modificació o ampliació de la demanda admesa.

L'article 41.1.c) de la LA planteja dos dubtes:

El primer, si la incongruència pel que fa a l'element subjectiu de l'acció pot ser denunciada a través d'aquesta via. Estimo que això és possible, potser no tant a l'empara de la causa examinada com, en qualsevol cas, a través de la infracció de l'ordre públic processal lletra f) de l'article 41.1 LA.

El segon sorgeix pel que fa a la incongruència omissiva, ja que la llei només es refereix al supòsit que els àrbitres *hagin resolt sobre qüestions no sotmeses a la seva decisió*.

El fet de no pronunciar-se l'àrbitre sobre determinades qüestions plantejades no és establert en la Llei d'arbitratge com a causa d'anul·lació del laude, a diferència de la Llei uniforme en matèria d'arbitratge propiciat pel Consell d'Europa l'any 1966.

L'explicació pot trobar-se en el fet que cal relacionar tal omisió (a més de per la seva similitud amb la llei model en què tampoc no es té en compte) amb el que disposa l'article 39 de la LA, que permet que les parts, amb notificació a l'altra, sol·licitin als àrbitres:

a) La correcció de qualsevol error de càlcul, de còpia, tipogràfic o de naturalesa similar.

b) L'aclariment d'un punt o d'una part concreta del laude.

c) El complement del laude pel que fa a peticions formulades i no resoltes en el laude.

En aquest cas l'àrbitre té un termini superior per resoldre sobre el que ha sol·licitat.

D'aquesta manera, la incongruència omissiva no constitueix formalment un motiu d'anul·lació del laude perquè la part pot sol·licitar el complement.

La llei presumeix que l'àrbitre respondrà. Si no ho fa, estimo que no existeix cap inconvenient per denunciar l'omisió per la via de la infracció de l'ordre públic processal que el mateix TC relaciona amb la infracció dels principis fonamentals. O bé reconduint la impugnació a l'absència de motivació quan hagi d'entendre's desestimada la pretensió.

Estimo que si les parts no demanessin l'aclariment o complement o bé si, sol·licitada l'esmena, l'àrbitre no respongués i no es pretengués la nul·litat del laude per manca de motivació o infracció de l'ordre públic, seria aplicable el que disposa l'article 43 LA, és a dir, la producció d'efectes de cosa jutjada sobre totes les qüestions que van ser plantejades per les parts fossin o no fossin resoltes per l'àrbitre.

Entendre-ho d'una altra manera, és a dir, que podria sol·licitar-se un nou arbitratge per tractar novament sobre la qüestió omesa, podria constituir, en cas d'emetre's un nou laude, una vulneració de l'ordre públic en què necessàriament es troba integrat el principi de seguretat jurídica.

4. Article 24 del CE i actuacions arbitrals

L'arbitratge constitueix una renúncia transitòria a la jurisdicció dels tribunals, raó per la qual el TC en repetides resolucions ha admès la seva constitucionalitat sobre la base del principi de llibertat i autonomia de la voluntat.

L'STC 1/2018, d'11 de gener, resumeix la doctrina en el sentit següent:

“El derecho a la tutela judicial efectiva que reconoce y consagra el artículo 24 CE se refiere a una potestad del Estado atribuida al poder judicial, consistente en la prestación de la actividad jurisdiccional por jueces y tribunales...

Ha de partirse de la idea de que la configuración del arbitraje como vía extrajudicial de resolución de las controversias existentes entre las partes es un «equivalente jurisdiccional», dado que las partes obtienen los mismos resultados que accediendo a la jurisdicción civil, es decir, una decisión al conflicto con efectos de cosa juzgada (por todas, SSTC 15/1987, de 6 de febrero, y 62/1991, de 22 de marzo). La exclusividad jurisdiccional a que alude el artículo 117.3 CE no afecta a la validez constitucional del arbitraje, ni vulnera el artículo 24 CE. En relación con el sometimiento de controversias al arbitraje, este Tribunal ha reiterado que, si bien el derecho a la tutela judicial efectiva (artículo 24.1 CE) tiene carácter irrenunciable e indisponible, ello no impide que pueda reputarse constitucionalmente legítima la voluntaria y transitoria renuncia al ejercicio de las acciones en pos de unos beneficios cuyo eventual logro es para el interesado más ventajoso que el que pudiera resultar de aquel ejercicio...

Una vez elegida dicha vía, ello supone tan sólo que en la misma ha de alcanzarse el arreglo de las cuestiones litigiosas mediante la decisión del árbitro y que el acceso a la jurisdicción —pero no su ‘equivalente jurisdiccional’ arbitral, SSTC 15/1989, 62/1991 y 174/1995— legalmente establecido será sólo el recurso por nulidad del Laudo Arbitral.”

Si l'arbitratge per definició exclou la intervenció judicial (article 7 de la LA), és, a dir, l'accés a la jurisdicció excepte per a l'acció d'anul·lació, no serà possible en

principi aplicar el principi de tutela judicial efectiva consagrat en l'article 24 del CE a les actuacions arbitrals, així com els múltiples drets que sota el seu mandat es reconeixen.

Ho proclama el Tribunal Constitucional (TC) en la interlocutòria 179/1991, de 17 de juny, en el qual va estimar que l'arbitratge quedava exclòs de les garanties de l'article 24 del CE. De la mateixa manera en l'STC 9/2005, de 17 de gener, no admet el recurs d'empara contra la decisió de l'àrbitre, sinó només contra la decisió del jutge que resol la demanda de nul·litat de laude arbitral.

Per tant, com diu aquesta última Sentència, el dret a la imparcialitat de l'àrbitre i la prohibició de la indefensió en l'arbitratge no són garanties derivades amb el caràcter de drets fonamentals de l'article 24 del CE, amb unes exigències que només regeixen per a la jurisdicció dels tribunals, sinó de la legalitat ordinària, ex LA.

Una altra qüestió diferent —que pot plantejar-se— és si pel que fa a aquelles garanties que la legislació exigeix en el procediment arbitral coincidents amb les exigibles en el procés jurisdiccional (contradicció, audiència, defensa, congruència, motivació, etc.) pot aplicar-se la doctrina del TC elaborada en relació amb les segones, sobretot tenint en compte que el TC ha proclamat amb escreix que l'arbitratge és un “equivalent jurisdiccional”, o, el que és el mateix, produeix pel que fa als seus resultats els mateixos efectes que una sentència judicial ferma.

Entenc que en raó a l'analogia, en la mesura en què través de l'arbitratge es dirimeixen qüestions litigioses o controvertides com a *funció parajurisdiccional* (ITC 20.7.1993), és possible assolir aquesta conclusió, és a dir, que la doctrina dels tribunals, singularment del TC, pel que fa als principis de contradicció, audiència, defensa, congruència o motivació, exigibles igualment en el procediment arbitral, no pot diferir de la que en relació amb els mateixos principis s'ha anat establint pel que fa a l'actuació dels tribunals.

Ho ha entès de la mateixa manera el TS, Sala 1a, en l'S 1286/2016, de 17 de març, pel que fa a la llibertat d'expressió dels advocats com a integrant del dret de defensa, quan diu que: “No cabe predicar restricciones mayores a la libertad de

expresión de los Letrados que ejercen el derecho fundamental de defensa de sus clientes en los procedimientos arbitrales: el Tribunal Constitucional ha calificado el arbitraje de «equivalente jurisdiccional» (por todas, STC 142/2014, de 11 de septiembre).”

Amb tot, admeto que la qüestió no és incontrovertible, ja que bona part dels autors que tracten aquesta qüestió sostenen una altra cosa.

5. Principis processals que no operen en les actuacions arbitral

De conformitat amb el que s'ha anat sostenint, són principis que no operarien en les actuacions arbitral els següents.

El principi de preclusió d'al·legacions, sens perjudici del que l'àrbitre estableixi per no demorar la resolució del conflicte.

La forma dels escrits presentats, que no està subjecta a cap prescripció o formalisme, i el mateix pel que fa al laude arbitral.

La forma i mode de practicar-se les proves, que la determinarà el Reglament de la cambra arbitral si està sotmesa la controvèrsia a arbitratge institucional o bé les parts, l'àrbitre mateix o sinó la LA.

El principi de publicitat, ja que en el cas de l'arbitratge, ex article 24.2 de la LA, està sotmès al principi de confidencialitat.

El principi de gratuïtat, en la mesura en què als jutges i tribunals els remunera l'Estat i qui se sotmet a arbitratge ha de saber que existeix obligació de retribuir l'àrbitre pels serveis prestats, llevat que aquest renunciï a cobrar-los.

El principi de postulació processal, ja que no s'ordena res sobre això en la LA.

6. Conclusions

1. Els principis a què han de sotmetre's les actuacions arbitral i el laude que dicti l'àrbitre són aquells exigits com a llei fonamental per la llei d'arbitratge, avui dia Llei 60/2003, de 23 de desembre, sense que sigui aplicable ni directament ni de forma supletòria la LEC 1/2000.

2. L'incompliment dels principis exigibles en el procediment arbitral si produeixen indefensió està sancionat amb la nul·litat del laude segons l'article 41 de la LA.

3. No són d'aplicació directa les garanties que empara l'article 24 del CE en el procediment arbitral.

4. Pot ser aplicable (en la mesura que l'analogia no pugui ser exclosa) pel que fa als principis aplicables en les actuacions arbitrals que la LA estima imperatius, la doctrina constitucional i la doctrina legal, desenvolupada amb relació als mateixos principis exigibles en els procediments judicials.